

PREDIKER 7 : 16 tm 18

Ds. D. Chr. Overduin

11 juni 1978

Prediker 7 : 16,17,18

Schriftlezing : Prediker 7 : 13 - 29

Zingen : Psalm 119 : 65
37 : 2,3,4
75 : 4

Prediker 7

13 Aanmerk het werk Gods; want wie kan recht maken, dat Hij krom gemaakt heeft?

14 Geniet het goede ten dage des voorspoeds, maar ten dage des tegenspoeds, zie toe; [want] God maakt ook den een tegenover den ander, ter oorzaak dat de mens niet zou vinden iets, dat na hem zal zijn.

15 Dit alles heb ik gezien in de dagen mijner ijdelheid; er is een rechtvaardige, die in zijn gerechtigheid omkomt; daarentegen is er een goddeloze, die in zijn boosheid [zijn dagen] verlengt.

16 **Wees niet al te rechtvaardig, noch houd uzelf al te wijs; waarom zoudt gij verwoesting over u brengen?**

17 **Wees niet al te goddeloos, noch wees [al te] dwaas; waarom zoudt gij sterven buiten uw tijd?**

18 **Het is goed, dat gij daaraan vasthoudt, en trek ook uw hand van dit niet af; want die God vreest, dien ontgaat dat al.**

19 De wijsheid versterkt den wijze meer dan tien heerschappers, die in een stad zijn.

20 Voorwaar, er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet, en niet zondigt.

21 Geef ook uw hart niet tot alle woorden, die men spreekt, opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt.

22 Want uw hart heeft ook veelmalen bekend, dat gij ook anderen gevloekt hebt.

23 Dit alles heb ik met wijsheid verzocht; ik zeide: Ik zal wijsheid bekomen, maar zij was [nog] verre van mij.

24 Hetgeen verre af is, en zeer diep, wie zal dat vinden?

25 Ik keerde mij om, en mijn hart, om te weten, en om na te sporen, en te zoeken wijsheid en een sluitrede; en om te weten de goddeloosheid der zotheid, en de dwaasheid der onzinnigheden.

26 En ik vond een bitterder ding, dan de dood: een vrouw, welker hart netten en garen, [en] haar handen banden zijn; wie goed is voor Gods aangezicht, zal van haar ontkomen; daarentegen de zondaar zal van haar gevangen worden.

27 Ziet, dit heb ik gevonden, zegt de prediker, het ene bij het andere, om de sluitrede te vinden;

28 Dewelke mijn ziel nog zoekt, maar ik heb haar niet gevonden: één man uit duizend heb ik gevonden; maar een vrouw onder die allen heb ik niet gevonden.

29 Alleenlijk ziet, dit heb ik gevonden, dat God den mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben veel vonden gezocht.

PREDIKER 7 : 16 tm 18

Zoeken wij een antwoord te geven op de vraag of een mens te rechtvaardig, te wijs, te goddeloos of te dwaas kan zijn.

In de eerste plaats zou ik willen opmerken, als wij de woorden van de tekst hebben horen voorlezen, dat wij moeten bedenken dat deze woorden niet de bedoeling hebben om getrokken te worden op het profane vlak, waarbij, bij wijze van spreken, een oplichter, die heel rustig zijn medemens afzet. Waarbij hij dan die woorden tot zijn woorden maakt: Och ja, wees niet al te rechtvaardig en wees niet al te wijs. Dan voel je wel aan, daar klopt dan iets niet. Want dat kan nooit de bedoeling van het Woord zijn om ons in onze oplichterspraktijken te steunen. Of om ons te bepalen bij een, laten we zeggen, middelmatige goddeloosheid. Dat we niet ál te goddeloos mogen zijn, maar toch wel zo middelmatig goddeloos zouden kunnen leven.

Ja, als je dát denkt, dan klopt er natuurlijk iets niet.

Je zou zeggen: Hoe kan iemand ooit goed genoeg zijn? Omdat hij altijd nog zoveel tekort schiet.

Hoe kan een mens nu te rechtvaardig zijn? Terwijl hij toch altijd maar nodig heeft de genade van God om rechtvaardig te mogen zijn en worden.

Goed, als we dit nu even vasthouden, dan hoeven we elkaar geen verwijt te maken in de zin van: Ja maar, zo'n woord kan je wel overal voor misbruiken. Maar dat is de bedoeling niet.

Ik heb u vooraf gezegd: Dat is de bedoeling van dit woord NIET!

Het is ook een woord dat misschien niet op iedereen direct zou passen, op zijn omstandigheden, op zijn staat of stand van leven.

Maar misschien dat er toch wel lering in kan zitten voor eenieder van ons.

Kijk, in dat voorgaande vers staat geschreven dat de man zag dat er rechtvaardigen zijn. En dan bedoelt hij niet eigen-rechtvaardigen - mensen die zichzelf rechtvaardig verklaren. Maar hij zegt: Ik heb gezien dat er mensen zijn die in God geloven, in de God van Abraham, Izaak en Jakob; dat er mensen zijn, die de Heere vrezen; die niet steunen op een gerechtigheid die zij niet uit de werken der wet hebben opgebouwd, maar die, in de rechte zin, van genade leven en door de genade ook hun leven mogen beteren. Dat zijn de rechtvaardigen in het Oude Testament. Al vallen zij zevenmaal, zij mogen wederom opstaan.

Die man zegt: Ik heb gezien in mijn ijdele leven - de Prediker is een schoon boek, een ingrijpend boek - dat er rechtvaardigen zijn, Godvrezenden, die in hun gerechtigheid omkomen.

En dat is een moeilijk stuk, dat is heel moeilijk voor hem. Dat heeft hem ook bijna tot wanhoop gebracht, al die schrille contrasten in het leven.

Want die man die de Heere vreest, die komt om.

PREDIKER 7 : 16 tm 18

En die woorden, zou je zeggen, die wijzen aan, dat die man wel het mikpunt lijkt te zijn van God. Hij wordt bezocht met ziekte, met ellende, ja, zoals het hier staat, met de dood. Hij komt om. Hij sterft. In zijn gerechtigheid. Terwijl hij de Heere vreest.

Nu ja, zou je zeggen, dat overkomt iedereen wel. Iedereen gaat sterven. Ja, maar de wijze man bedoelt: Zo midden in de kracht van zijn leven. In de bloei van zijn jaren. Misschien is hij nog maar kort getrouwd. Misschien is zijn lieve vrouw wel in verwachting. En misschien is toen die rechtvaardige, die Godvrezende gestorven. Het is toch niet om in te denken wat een verschrikkelijke dingen er gebeuren.

En dat klopt toch ergens niet, zou je zeggen. Want de vreze des Heeren vermeerderd de dagen. Hoort het ook niet tot de belofte: Opdat gij lang leeft op de aarde? Werd David niet verhoord? Hij had toch geroepen: Neem mij niet weg in het midden van mijn jaren. En hij mocht nog een behoorlijke leeftijd bereiken. En zien we het niet vaak? De Heere deed bij Job nog 140 jaren tot zijn leven toe en hij zag zijn kindskinderen tot in het vierde geslacht, en hij stierf, oud en der dagen vele, of zat.

En zie je dat niet, die aangenaamheid: Jakob, hij dacht wel dat hij niet oud zou worden, maar ondertussen werd hij nog behoorlijk oud, ik dacht zo'n 137 jaar. - ik kan me vergissen, ik kan het uit mijn hoofd niet zo zeggen - Wat zie je dat vaak in de Bijbel, dat al komt er tegenspoed, al komt er ziekte, je hebt er de dankzeggingen voor in de Psalmen van mensen die ernstig ziek zijn geweest. 'k Was uitgeteerd, zingt waarschijnlijk Hizkia, maar Hij zag op mij neder; keer mijne ziel weder uit die onrust tot uw rust, en laat ik naar de tempel gaan om met dankzegging Zijn grote Naam dank te zeggen.

Maar daar tussendoor zie je ook die andere dingen. Dingen die je aangrijpen tot en met. Dat mensen, die de Heere vrezen, het hoeft niet op een wettische manier, in de zin van, dat zijn zulke bijzondere mensen, maar die in eenvoudigheid, kinderlijk de Heere mogen vrezen; die niet met een bekering te koop lopen, maar waarvan je ziet en waarvan je voelt dat de vreze des Heeren er toch ook is. En je ziet ze in een ogenblik weggerukt worden uit het leven. Er komt een verschrikkelijke ziekte of ze raken onder een auto of er gebeurt wat anders mee, zodat ze hun leven lang geknakt zijn, gehandicapt. Dat gebeurt ook.

Is dat in tegenspraak met het woord: Alzo zal het die man gaan, die de Heere vreest, het zal hem welgaan, hij zal zijn kindskinderen zien, vrede over Israël.

Is dat niet een tegenstelling?

Want je leest toch overal in de Bijbel dat de mensen die de Heere vrezen, door de Heere niet weggeraapt worden, zomaar.

En daarbij ziet die wijze man ook, tijdens zijn ijdele leven hier op aarde, dat er goddelozen zijn - een goddeloze; hij neemt het in het enkelvoud; een rechtvaardige - die in zijn boosheid, die een goddeloos leven leeft, met zijn woorden en met zijn daden en zijn gedachten, uiteraard, die maar ouder wordt. Die blijft maar leven. Jaar in jaar uit. Het lijkt wel of hij gezegend wordt.

Het lijkt wel alsof het net andersom is zoals het behoort te zijn.

Huntington zei, toen hij als jongen werkte bij een boer, en als het mooi weer was, dat ze konden werken op het land en de hooioogst binnenhalen, dan kregen ze pannekoeken, en daar had hij zo'n zin in, dat hij bad of het alsjeblieft mooi weer zou zijn; dan konden

PREDIKER 7 : 16 tm 18

ze het hooi binnen halen en de pannenkoeken eten. Of wat anders wat ze van het land moesten halen, maar dan konden ze pannenkoeken eten. Maar hoe ernstiger dat hij bad, des te meer kwam het voor dat het regende. Dan regende het prompt. Het was geen mooi weer. Toen dacht hij, weet je wat, ik zal aan God vragen of het gaat regenen morgen, dan is misschien vast mooi weer. Het ging geloof ik nog op ook. Het is te lang geleden om het me precies te herinneren, maar toen was het mooi weer, bijvoorbeeld. Dat je zegt: Hé, hoe kan dat nu? Het lijkt wel alsof God een mens expres plaagt. Als je vraagt om mooi weer, dan laat Hij het regenen. En dan denkt de slimme mens, dan vraag ik om regen. En soms gebeurt het dan nog ook dat het mooi weer is.

Dat was een beetje kinderlijk gedacht van die man.

Maar begrijpen grote mensen het nu? Een kind kan het niet zo begrijpen, maar grote mensen, begrijpen die het dan?

En er is een goddeloze, die zegt: God? Die bestaat helemaal niet! De Heere? Laat je toch niets wijsmaken! Vloeken, lasteren, vuilspreken uit de mond, zich te buiten gaan aan overtredingen, zich aan God noch Zijn Woord iets gelegen laten liggen. En stokoud worden. Wel een halve eeuw langer leven dan misschien die arme jonge man, die de Heere vreesde of die jonge vrouw, en die zo uit het leven wordt weggetrokken.

In Psalm 73 komt dat probleem ook aan de orde. Asaf zegt: Ik begrijp er niets van. Want hij was zich bewust dat hij de Heere vreesde en toch ging alles verkeerd. Elke dag was er wat in zijn leven, was het het één niet dan was het wel het ander. Ik denk zo bij mezelf, dat zal wel net zoiets geweest zijn als dat nu ook nog voorkomt: Dan wat met de kinderen, dan was die ziek, dan was dat, dan was hij zelf half overspannen en noem maar op. Altijd was er wel wat. Mijn bestraffing is er iedere morgen. Met andere woorden: Ik kan iedere dag wel weer op wat rekenen.

Maar die andere! Zie die andere, hoe goddeloos en wreed, zij zijn evenwel bevrijd van leed; de rust volgt hen op al hun paân; en hun vermogen groeit steeds aan; hun tong wandelt in de hemel.

Die man kon het ook niet begrijpen. Die denkt: Dat klopt toch niet met wat de Heere zegt? Want de Heere zegt: Welgelukzalig is die man, die Mij vreest; het zal hem wélgaan; maar de goddeloze, het zal hem kwalijk gaan; hij zal zijn dagen niet verlengen, ganselijk niet; want de goddeloze is als een wind, die in een ogenblik vervaagt, als een ijdelheid; hij wordt uitgerukt en in het vuur geworpen.

Voel je daarin die spanning van die oude kerk? Van de Godvrezenden? Dat ze zeiden op een ogenblik: Wij weten het niet meer.

Nu komt de wijze man een spreuk te zeggen, die daarin de weg wijst. Want er moet een verband zijn met vers 15, wat ik net even noemde, en vers 16.

Nu zegt hij: Wees niet ál té rechtvaardig.

Kan dat dan? Té rechtvaardig zijn?

Aan de ene kant kan een mens nooit té rechtvaardig zijn. Dat voel je wel aan. Want rechtvaardig en rechtvaardigheid zijn dingen die ten nauwste verband houden met God en met het beeld waarin Hij ons schiep in het paradijs.

Dus aan de ene kant zou je zeggen, een mens kan nooit te rechtvaardig zijn. De Heere Jezus zegt: Indien uw gerechtigheid niet overvloediger wordt dan die der farizeeën en

PREDIKER 7 : 16 tm 18

der schriftgeleerden, gij kunt het koninkrijk Gods niet zien.

Wat wordt dan bedoeld: Wees niet ál té rechtvaardig?

Daar wordt in de eerste plaats mee bedoeld: Bij jezelf, in je eigen waarneming, in je eigen gedachtenleven, in je zieleleven, in je beoordeling van allerlei dingen, in je beoordeling van de gangen en wegen die je hier op aarde ziet.

Wees niet al te rechtvaardig, en houd uzelf niet voor al te wijs.

Denk niet dat je de wijsheid in pacht hebt.

Denk niet dat je zomaar kunt zeggen: Ja kijk, hoe kan dat nu? God zegt dit, God belooft dat. En in plaats daarvan zie ik nu dit en zus en zo. Dat klopt toch niet? De Heere is toch een waarmaker van Zijn Woord? Hij zal toch de dagen verlengen? En de jaren vermeederen van vrede? Hij zal toch in goede ouderdom en in grijsheid, als de korenhoop opgevoerd word, worden weggedragen? Hoe kan dat dan, dat die jongen of dat meisje, of die man en die vrouw, die toch ook behoorden bij dat volk, welks God de Heere is, en dat de Heere ze zomaar toch heel anders uit dit leven heeft weggenomen? En dat het gewoon van de ene ondergang tot de andere ondergang ging? Wat kan een vader en een moeder toch vreselijk bedroefd daarin zijn.

Kijk, en nu komt het Woord: Wees niet al te rechtvaardig en houd uzelf niet al te wijs.

Denk niet dat je met jouw rechtsgevoel Gods weg kunt benaderen. Dat je daarin God, als het ware, kan zeggen hoe Hij het doen moet en hoe Hij het verkeerd doet.

Als je nu al te rechtvaardig bent, dan loop je vast in het leven. Je brengt verwoesting, of zoals ook wel vertaald wordt, verbijstering over jezelf. Je raakt er van in de war. Je zou, als God het niet verhoedt, je verstand verliezen als je tegen die wegen van God aankijkt.

Ik denk aan mijn grootvader.

Zijn kind, mijn tante dus, was ernstig ziek. Veertien jaar oud. En het kind had het ontzettend benauwd. Maar het behaagde de Heere haar ziel te redden. En toen ze bij bewustzijn kwam in die ernstige ziekte mocht ze de Heere loven en Hem prijzen. En toen was haar vader, mijn grootvader, zo blij. En hij was net in zijn kamer en daar had de Heere hem beloofd: God plaagt en bedroeft de mensenkinderen niet van harte. En toen zei hij tegen zijn dochtertje: En nu heeft vader ook nog een boodschap voor je, Marietje: Je wordt weer beter. God heeft het me beloofd: Hij plaagt en bedroeft de mensenkinderen niet van harte. Toen zegt ze: Nou, vader, dat zal ook fijn zijn, dan kunnen we samen nog eens praten. Ja kind, dat kunnen we zeker. Want dat kind had ook de Heere Jezus Christus als haar Borg en Middelaar, door het geloof, mogen ontvangen. Maar toen moest moeder het bedje even opmaken en vader zou haar even - het meisje was veertien en heel mager - vasthouden. En terwijl hij in de kamer liep, zei ze opeens tegen hem: Vader, waarom draai je de lamp uit? Toen zegt hij: Kind, ik draai de lamp helemaal niet uit. Toen zegt ze: Vader, dan ga ik sterven. Tot wederziens, hoor. En ze zwaaide.

Maar die man was zo verpletterd. Helemaal aan de grond. Hij lag languit in zijn kamer. Hij kon dat niet verklaren. Voel je die worsteling?

Het was wel goed te begrijpen, maar dat wij een verkeerde toepassing kunnen maken. En ja, dat kan ook een dooddoener zijn, dat je zegt: Een verkeerde toepassing maken. Want ja, opa kreeg toen de woorden: Na deze zult gij het verstaan. Maar je zou ook kunnen zeggen - dat hoeven wij niet te zeggen, want wij hoeven zo'n arm aangevochten

PREDIKER 7 : 16 tm 18

mens niet nog eens extra te belasten met onze mooie prekerijen - maar ik bedoel, God kan ook in het hart zeggen: Wees niet al te rechtvaardig in je conclusie. Doordat je zou zeggen: Hoe kan dat nu? Wees niet al te wijs. Door te denken: Ik heb toch een woord van God gehad, zo en zo. Want hoe onnaspeurlijk zijn Zijn wegen en hoe ondoorgrondelijk en ondoorzoekelijk zijn Zijn paden. Wij kunnen Hem niet volgen. Al te zeer is vaak onder de christenen ingeslopen dat hovaardige praten over God. Dat wij God zo na kunnen rekenen. En als wij nu dit, dan zal God dat. En als God nu zus zegt, dan moeten wij zo. Al te zeer is die hoogmoed eigenlijk in de gemeente van Christus ingeslopen. Dat men God zelfs voorschrijft, en de mensen, hoe hij bekeerd moet worden en hoe God een mens moet bekeren. En dan zijn er soms dingen in dat je kunt zeggen: Ja, dat zou inderdaad zo kunnen en dat zou inderdaad te bewijzen zijn, wat u daar zegt, uit het Woord van God, punt 1, punt zo, punt zo. Daar een tekst voor het één, daar een tekst voor het ander. En als je dat aan elkaar schuift dan klopt dat. En dat er toch van geldt: Wees niet al te rechtvaardig en wees niet al te wijs. Want het is een systeem. Het is een rechtvaardigheid, een wijsheid, die je jezelf aanmeet. Want God laat Zich niet narekenen door een mensenkind. God is zo oneindig groot, dat wij Hem niet begrijpen kunnen. Wij zeggen wel vroompjes: Er is geen toeval. Maar zo zijn wij niet in werkelijkheid! In werkelijkheid heeft diezelfde wijze man gezegd: Tijd en toeval wedervaart hen allen, als hij ziet op het gewone leven. Want dan doen wij wel alsof wij de raad van God weten, maar die weten wij niet altijd, Zijn voorzienig bestel. Dat is een stuk, zegt Asaf tenslotte, toen ik die Godsregering met al mijn kracht overdacht, kwam ik tot de conclusie: Het is een stuk dat in mijn oog mij moeilijk viel en veel te hoog. Hij kwam er niet uit. Al loste de Heere het wel voor hem op en al mocht hij als een arme zondaar voor God buigen, maar begrijpen deed hij het niet. Hij kon er toch niet uitkomen.

Wees niet al te rechtvaardig en houd uzelf al te wijs; waarom zoudt gij verbijstering over u brengen?

Verstandsverbijstering. Dat je zegt: Nu wordt ik gek, nu verlies ik mijn verstand. Want er staat toch dit of er staat toch dat. En kijk nu eens aan hoe dat nu afgelopen is.

Er staat achter: Die God vreest die ontgaat dat alles. Dat wil zeggen, die komt overal toch weer uit tevoorschijn. Maar het kan hem ook wel benauwd maken. Het wil niet zeggen dat die God vreest, daar nooit mee te maken heeft. Anders zou de vermaning niet komen: Wees niet al te rechtvaardig, houd uzelf niet al te wijs; waarom zou je tenslotte je kleine beetje verstand verliezen?

Omdat je het toch niet begrijpen kunt. Je kunt het niet begrijpen. Het is vaak in het leven net andersom, zou je zeggen, als er in de Bijbel staat. De goddelozen hebben voorspoed en de rechtvaardigen hebben soms tegenspoed. Een man die vloekt en kettert wordt stokoud, is kerngezond, heeft nooit wat. Een man of vrouw die de knieën buigt voor het aangezicht des Heeren om te vragen: Heere, wil mij ook alstublieft helpen en een nieuw hart geven, dat ik U mag vrezen, die krijgt de ene klap over de andere.

Ja, zo gaat het vaak. Het lijkt allemaal net andersom.

En nu zegt de wijze man tegen die méns, in zijn eigen rechtvaardigheid en wijsheid: Kijk uit! Wees niet al te rechtvaardig. Want je kunt wel eens dénken dat je het weet; je kunt wel eens dénken dat God het verkeerd doet; je kunt wel eens denken dat je het zelf béter zou weten en ánders zou doen. Kijk uit! Wees gewaarschuwd! Waarom zou je je

PREDIKER 7 : 16 tm 18

kleine verstandje verliezen? Waarom zou je je leven verwoesten? Want dan heb je geen één goed ogenblik meer, als je aan al die dingen denkt. Dan kom je in de tragiek terecht. Dan kom je in het zinloze terecht. Dan lijkt het wel: Mensen laten we maar eerlijk zeggen, als wij in onze rechtvaardigheid, al te rechtvaardig en al te wijs zijn, dan lijkt het wel alsof God zomaar met een domme willekeur alles doet. Met een willekeur, nu, vooruit jij jij Alsof er bij God geen gedenkboek is. En alsof de Heere niet eeuwig trouw is aan Zijn eigen Woord. Zo komt het dan ons voor.

Maar dan ben je ook niet klaar, als je zo denkt. Want als er dan iets van waarheid is in de mens, van Gods waarheid, dan verlies je je verstand. Dan zegt de Heere: O, ben je zo wijs en zo rechtvaardig? Dan moet je maar in het gesticht. Dat kan ook. Och ja, wat is een mens toch? Wat is hij toch door die oerzonde - als God te willen zijn - ingenomen als God te zijn. En nu lijkt hij rechtvaardiger te zijn dan God en wijzer dan God. Maar hij is het niet! Hij speelt het ene woord tegen het andere uit. En wij begrijpen eigenlijk niets van de Bijbel, van het Woord van God. Dat begrijpen we eigenlijk niet. Dat willen we niet weten. Maar dat het zo diep is.

Nu komt er nog wat bij. Wees niet al te rechtvaardig.

Kijk, je hebt mensen, die zijn zo verschrikkelijk rechtvaardig. Het is een rechtvaardigheid die ze zichzelf aanmeten, dat wel. Maar het lijkt heel wat. En door zo'n rechtvaardigheid en wijsheid kan je ook verwoesting over jezelf brengen.

Ik noem maar wat. Die farizeeërs, hun gerechtigheid deugde niet. Want de Heere zegt: Als je gerechtigheid niet overvloediger wordt, dan zal je het koninkrijk Gods niet zien. Het was een gerechtigheid voor de uitwendige kant, voor de vorm. Begrijp je? En omdat ze die vorm tamelijk strak aanhielden, werden het nooit arme zondaren, want voelden ze zich al aardige pieten. Nu, wat hebben wij er van terecht gebracht? Behoorlijk toch? Wat heb je tegen ons te zeggen? Goede Meester, al die dingen heb ik onderhouden van mijn jeugd aan. Wat ontbreekt me nog? Die waren al te rechtvaardig.

Bijvoorbeeld.

Ze zien dat de discipelen op de sabbat - dat moet je eens indenken, want dat kan je goed begrijpen, want dat leeft in ons aller hart, dat al te rechtvaardig - aren pukken en wrijven ze in hun handen en lopen wat te eten. De farizeeërs zien dat en die worden boos. Die denken: Hoe kan Hij dat nu goed vinden? Als dat nu een rabbi is? Als Hij nu denkt dat Hij een voorganger is, hoe kan Hij het dan daar mee eens zijn? Al zou Hij het dan alleen maar doen om ons niet te ergeren. Want wij ergeren ons er aan, dat die discipelen daar net lopen te wandelen alsof ze op vakantie zijn en nog lopen te eten. Je mag toch geen ... dit niet, dat niet. Meester, ziet U niet wat die discipelen van U doen? Bestraf ze eens!

Nu moet je horen. Nu zegt de Heere Jezus: Hebben jullie dan nooit gelezen wat David gedaan heeft toen hij zo'n honger had? Toen was hij op de vlucht voor Saul. Die wilde hem doden. Toen kwam hij in Nob bij de priesters - Achimelech, geloof ik - en dan zegt hij: Geef me eens wat te eten. En de priester zegt: Ja, ik heb niets dan de toonbroden. Maar die zal ik je geven. Weten jullie niet, zegt de Heere Jezus, dat alleen de priesters van de toonbroden mochten eten? Daar mochten andere mensen niet van eten, die waren voor de priesters. Hoe verklaren jullie dat nu? Dat konden ze niet. Wees niet al te

PREDIKER 7 : 16 tm 18

rechtvaardig, farizeeër, want dat is niet de rechte rechtvaardigheid die jullie betrachten. Dat is ónrechtvaardigheid. Je wilde die man dus dan maar laten verhongeren, bij wijze van spreken? Of, onderweg in elkaar laten zakken dat hij een makkelijke prooi voor Saul was geweest? Nee, dat zou liefdeloos zijn. Want de liefde is de vervulling der wet. De liefde. Niet: Je mag niet dit, je mag niet zus, je mag niet zo, je mag niet dat. Een heel rijtje achter elkaar. Nee. En ook niet die liefde die het kwaad goedpraat en alles voor goed houdt wat de mensen voor goed houden. Nee, dat is het ook niet. Maar wél, als het gaat om het één of het ander, dan zal de liefde tot God en tot de naaste bovendrijven, het belangrijkste zijn. En trouwens, David was ook een priester, want die vreesde de Heere. Maar ja, daar konden ze nooit uitkomen. Als de Heere Jezus, je zou zeggen, op de sabbat spreekuur hield, dat er zieke mensen kwamen die door Hem genezen werden, dan zeiden ze - dat moet je in kunnen denken - Waarom nu? Je hebt toch zes dagen om te gaan? Waarom moet dat nu op de sabbat? Waarom nu? En voor de Heere Jezus was het zo dat het er bij hoorde. Er bij hoorde, het Woord, de verkondiging, de profeten en de psalmen, de boeken van Mozes, de verkondiging en daarbij de levende plaatjes, de levende illustraties dat het waarachtig is dat Hij is degene die van de Vader gezonden is in deze wereld.

Wees niet al te rechtvaardig, farizeeër! Want dat is de gerechtigheid Gods niet. Dat is een gerechtigheid die je jezelf inbeeldt, die je jezelf aanmeet.

Je hebt meer van die vrome zedenmeesters, die al te rechtvaardig zijn.

Bijvoorbeeld, ik heb het meer dan eens gehoord.

Zeg, Rachab - die hoer uit Jericho, die daar op de stadsmuur woonde - Zijn hier soms verspieders binnen? Want we hebben gehoord dat hier mannen zijn. Je weet het misschien niet, maar dat zijn verspieders van dat volk Israëel, de Joden, die in de buurt zijn. Nee, zegt ze, die zijn hier niet. Nee, dan moet je daar heen. Die kant zijn ze uitgegaan, richting de Jordaan. Dan staat zo'n zedenmeester te verkondigen: Ja mensen, dat was nu de oude mens van Rachab. Want ja, als ze op haar plekkie geweest was dan had ze moeten zeggen: Ik heb ze op het dak verstoppt. En dan had de Heere wel uitkomst gegeven. Maar je voelt wel aan, zó is het niet! Daarvan geldt: Wees niet al te rechtvaardig, want je brengt verwoesting over jezelf. Want als je daar te rechtvaardig zou zijn geweest, in die menselijke zin, Rachab, dan had je ook geen blijk gegeven dat je een stille hoop had om bij dát volk en bij díe God, waarvan je onder de indruk gekomen was, te mogen horen, om daar je leven van terug te mogen ontvangen. Voel je? Dan kan je wel mooi zeggen: Ze had dit en ze had dat, enz., maar dan was ze een moordenaress geweest. Ja maar, ze heeft haar eigen volk toch wel verraden. Ja, maar dat was eigenlijk haar eigen volk niet meer. Want ze geloofde dat dat eigen volk er aan zou gaan en ze zocht ontkoming onder de vleugelen van de God van Israëel. Voel je dat? Dan kan je dat wel mooi vanachter een mooie lessenaar zeggen: Nou ja, dat had ze niet mogen doen.

Zo kunnen de mensen uithalen tot en met.

Over Jakob. Ik weet wel, Jakob deugde ook niet. Daar gaat het niet om. Maar ik moest toch een beetje lachen toen ik bij Huntington eens las dat God van die wijsheid gaf om die stokjes te schillen, dat er gespikkelde schapen kwamen. Nu ja, ik weet niet hoever

PREDIKER 7 : 16 tm 18

dat strekt, maar je begrijpt wel de bedoeling. Je kunt al te rechtvaardig zijn en dat je gewoon verwoesting over jezelf brengt. Dat kan. Dat deden die farizeeërs ook. Ja, ze brachten niet alleen verwoesting over zichzelf, maar ook over een ander. Over een ander, door precies zoveel te eisen en zoveel te doen en de huizen der weduwen op te eten en noem maar op. En dan hadden ze soms de letter van de wet aan hun kant en hadden ze nog gelijk. Maar ze hadden geen gelijk! Ze waren al te rechtvaardig en ze waren al te wijs. Het waren geen arme zondaren. Het waren geen gewone mensen meer. Het waren geen mensen meer die iedere dag de belijdenis van node hadden: Heere, ik ben een mens, een zondaar. En er is niemand die goed doet op aarde en niet zondigt. Daar hoor ik ook bij.

Daarom, als je al te rechtvaardig bent, dan breng je tenslotte de eeuwige verwoesting over je ziel.

En als je al te wijs bent, dan ga je eenmaal als een onwijze ten verderve.

Want deze al te rechtvaardigheid en al te wijsheid voert ons niet aan de voeten van Hem, tenslotte, in verbrijzeling en in aanbidding van Zijn wondervolle wegen en Zijn paden die wij niet hebben kunnen volgen.

Maar deze al te rechtvaardigheid voert tenslotte tot eigengerechtigheid, eigenwilligheid, hoogmoed, inbeelding.

Zo kan een mens in het godsdienstige ook al te rechtvaardig en al te wijs zijn. Dat hij gewoon een toon voert en ten toon spreidt, dat je zegt: Oei, die is niet te benaderen. En als hij maar één puntje opmerkt, dat hij denkt, dat klopt niet: Dat klopt niet, vriend, nee, nu weet ik gelijk dat er niets van God bij jou bij is, niets van God bij. Dat kan niet waar wezen, als God iets doet, dan doet God het goed, gelijk goed, dan ben je klaar. God doet geen half werk.

Kijk uit, wees niet al te rechtvaardig. Want denk je dat je Gods bestel en Zijn wijsheid kunt doorgronden?

Zo kan een mens al te rechtvaardig zijn.

Ik heb het ook wel eens daarop toegepast, in mijn leven, dat iemand me zat te vertellen: Hij kon niet dit aanpakken, hij kon niet dat aanpakken, geen AOW en niet dit en niet dat, want En dan krijg je al die teksten. Dan heb ik ook wel eens gezegd: Wees niet al te rechtvaardig en wees niet al te wijs, dat je geen verwoesting over jezelf brengt en over je vrouw en over je gezin. Ja maar, er staat toch, vertrouwen en dit en dat. Dat hebben wij niet! En als je denkt dat je wel vertrouwen hebt, nu, nou ja dan klopt dat ook weer niet, want dan zou je ook weten dat er geen ding bij geval geschiedt, ergens. Dat de Heere alles in Zijn handen heeft, alle mensen.

Een over-over-overopaatje van mij, zei eens, toen ze zeiden: Kootje, we hebben altijd al geweten - toen lag hij op zijn sterfbed - dat je een Godvrezende man was, maar dat zo'n man als jij nog in de assurance was. Toen begon hij smakelijk te lachen. Hij zegt: Mensen, schei uit! De hele wereld draait voor Kootje. De hele wereld. Hij zegt: Dacht je dat ik mijn vrouw ervoor over had om bij jullie haar hand op te komen houden? Nee, zegt hij, schei maar uit. Hij was vreselijk nuchter, natuurlijk, en dat kan wel eens een ergernis zijn, maar je voelt wel aan hoe dat zit.

Wees niet al te rechtvaardig.

PREDIKER 7 : 16 tm 18

Ik heb geen van mijn kinderen ingeënt. Maar niet uit principiële bezwaren. Nee, meer uit een zekere nuchterheid. Je wilt de kat eens uit de boom kijken. Bij ons thuis waren er verschillende mensen doof en kinderen doof en ongelukkig. En, ik weet wel, toen de inenting tegen de polio pas kwam, toen zei de dokter: Overduin, ik doe het liever niet, in uw geval, want het zijn van die raadselachtige gevallen met die kinderen, ik weet nog niet hoe het uitwerkt. Nu ja, dat zit er dan bij kinderen ook weer in. Dan heb je zoiets meegemaakt, dan denk je - en trouwens er zijn ook inentingen, die zou ik iedereen afraden. Die zo gevaarlijk zijn, als pokken-vaccinatie, en dergelijk. Maar als je nu in zo'n geval wat nu staat, nu kan je wel eens al te rechtvaardig zijn, en dat het niets te maken heeft met de werkelijke rechtvaardigheid, niets te maken met de ware wijsheid. En nu ook eens te beseffen dat de Heere ook al die middelen gegeven heeft. Daarom, bij wijze van spreken, als het nodig mocht zijn - ik weet wel bij de vorige polio-epidemie, die er was in Staphorst, of zo, toen zei ik tegen mijn oude dokter: Dokter, zo en zo staat het er bij, ik heb nooit principiële bezwaren gehad, van ja, dat mag niet, want dan kan je geen ziektes meer krijgen en dit en dat, dat zwaargeladen godsdienstige Ik zeg: Nee. Ik heb het meer gedaan uit een zekere voorzichtigheid, zo en zo. Dus als u zegt dat het raadzaam is om mijn kindertjes te laten inenten, dan doe ik het direct. Dat is al weer jaren geleden. Toen zegt hij: Nou, ik zou het niet doen. De kinderen zijn nog klein en je zit in een hoog-gevaccineerd gebied, dus de anderen vormen min of meer een schild om je heen. Ik weet wel, dat is allemaal medisch gezien, maar de Heere heeft die medische wetenschap ook gegeven. Begrijp je? Nu kan ik bijvoorbeeld zeggen, met mijn kinderen: Nu ga ik volgende week, ik ben zo'n rechtvaardig mens, want ik weet dat er geen ding bij geval gebeurt en er zal geen kwaad zijn dat de Heere niet doet, enz. Dus ik ga met mijn kinderen, bijvoorbeeld, volgende week op visite bij een polio-patiëntje. Maar dan breng ik verwoesting over mezelf. Dat is de weg niet. Voel je aan, al kan ik ook al die woorden niet verklaren en al kan ik die samenhang niet altijd vinden. En, daar zeg ik bij, ik laat ieder graag in de waarde, waarin dat hij is. Maar nooit in die zin als wat er toen door sommigen gezegd werd: Ik las in een interview van een dominee, een degelijke dominee: O, zegt hij, die mensen die dat hebben laten doen, want er waren toen veel mensen, toen mijnheer De Redelijkheid het sein op groen zette, dat hij in Calvijn gevonden had dat de mens álle middelen moet en mag gebruiken die de Heere geeft. Toen had hij ook geen rust meer. Dat was voor die mijnheer De Redelijkheid heel wat in die tijd. Want het kostte hem alles zowat, tenminste, zijn baantje bij de Mbuma-zending en al die dingen meer. Maar ik vond het toch eerlijk van hem dat hij een brief in de krant publiceerd. En dat dat - het is zielig ergens - voor vele mensen een pak van hun hart was. Ergens is het zielig, want je moet je niet door een ander zo laten regeren, maar goed. Toen gingen de mensen dan. Soms stilletjes, om een suikerklontje. Toen schreef er zo'n hele degelijke dominee in een interview: Dat noem ik een supermarktgelooft. Dat was niets. Dat was gelijk voor die man Ja, kijk uit. Want als God die ellendige mens, ook die het zo goed weet, dat hij dát niet doen mag en dát niet doen mag, op de weegschaal legt, dan kon het wel eens raar aflopen.

Wees niet al te rechtvaardig en houd uzelf niet al te wijs, waarom zoudt gij verwoesting over u brengen? Voel je de strekking aan? Want het is een rechtvaardigheid die wij onszelf dan eigenlijk aanmeten, en een wijsheid waar we onszelf voor houden. Daar kom je niet uit.

PREDIKER 7 : 16 tm 18

Kan je dan zeggen: Het draait toch niet. Heus, het draait toch wel. Maar de mensen verraden hun eigen slapheid, want dan hebben ze gehoord - het is meestal niet eens waar, maar dat praatje wordt dan - ja, ik heb gehoord dat er één is die wel ingeënt is en die heeft het ook gekregen hoor. Het kan best waar zijn. Daar loopt het helemaal niet over. Dacht je dat een zondaar niet weet, als zijn kind ingeënt is dat hij dan niet voor eeuwig vrij is van dit of van dat? Daar loopt het niet over. Maar ik weet wel dat Dr. Kohlbrugge eens schreef aan een man. Die man schreef hem over een vaccinatie en dat kon hij niet doen, want principieel, zei hij, uit beginsel, dan kunnen wij toch zoiets niet doen? Want wij moeten toch op God vertrouwen? Toen schreef Dr. Kohlbrugge: Doe het zo gauw mogelijk, want ik weet als jouw kind vandaag of morgen daaraan sterft, dan trek je de haren uit je hoofd. Want als je denkt dat dát het is, dat je het daarom, om je principe en dat je zo'n beginsel hebt, het niet moet doen. Nee, dat is niets!

Je zou zeggen, als het dan werkelijk zo zou zijn, vooruit dan! Maar niet uit beginsels en wij moeten vertrouwen en dit of dat. Maar als het werkelijk zo voor je ziel is: Ik mag niet, dan zal de Heere ook alle dingen schenken. Maar dat zegt de Heere niet zo snel.

Voel je de achtergrond daarvan? Dat je kind daar, bij wijze van spreken, ergens mee aangedaan wordt, en ik als vader of moeder heb niet alles gedaan wat in mijn vermogen was. Voel je de voorzichtigheid die je moet betrachten? Dat, je kunt nu wel eens gauw wat zeggen en een oordeel vellen, maar God zegt: Wees niet al te rechtvaardig en houd je jezelf niet voor al te wijs, want je brengt verwoesting over jezelf.

Wees niet al te goddeloos, noch wees al te dwaas.

Al te goddeloos? Ja, want een zondaar weet: Hij IS goddeloos. Dat IS hij. Dat weet hij. Maar die wetenschap mag niet meewerken om te zeggen: Zet de bloemetjes maar eens buiten, jongens, laten we het er nog maar eens van nemen, en om zichzelf te begraven in de ongerechtigheid. Dat niet.

Het is genoeg om voor God, bij wijze van spreken, een goddeloze te zijn. Want denk erom, al zien wij het niet altijd en al lijkt het vaak net andersom: De goddeloze brengt zijn dagen niet ter helfte. Al zou hij zeventig jaar worden, dan stort hij toch van de top van eer en in een eeuwige verwoesting neer.

Dus dat al te goddeloos wil niet zeggen: Laten we maar een beetje middelmatig goddeloos zijn. Nee.

Maar dat al te goddeloos dat wil zeggen: Al zijn wij goddeloos, die juist daardoor uitgedreven worden tot Hem, de Heere Jezus Christus om voor Hem te mogen vragen, altijd weer: Heere, vergeef toch al mijn zonden. En altijd weer bij vernieuwing iets te mogen ontvangen van die genade. Maar dat betekent niet dat je zegt: Ik ben maar door en door een goddeloze, dat je een leven moet leiden, dat je van rottigheid, bij wijze van spreken, uit elkaar valt. Dat is het niet.

Want je voelt wel aan, daar klopt totaal niets van. Dan is een mens in de volle zin van het woord, op de verkeerde manier, leeft hij gans en al zichzelf uit.

En daarom zegt hij: Wees niet al te goddeloos. Ik zou ook zeggen: Wees gewaar-schuwd telkens weer in je leven. Het is goed dat je voor God beseft: O God, ik ben een zondaar, een goddeloze, met gedachten, woorden en werken. En de overtreding is in mijn hart.

Maar de man zegt: Je moet niet al te goddeloos worden door het zaakje op tafel te

PREDIKER 7 : 16 tm 18

leggen en dan gaan zeggen: Ja, zo ben ik nu en zo dit en zo dat. Of, ja, je kunt zeker wel begrijpen, ik ben maar een goddeloze, dat begrijp je toch zeker wel. Zo praten antinomianen. Net alsof er geen vuiltje aan de lucht is. Dat begrijp je toch zeker wel, je weet wel wat er in een mens zit, hè, en wat er in hem omgaat. Op die manier.

Nee, zegt hij, wees niet al te goddeloos, en, noch wees al te dwaas.

Dat je je als zo'n dwaas, zo'n zot aanstelt, die de ware wijsheid veracht. Want al is de wijsheid diep en zeer ver, de vreze des Heeren is het beginsel der wijsheid; alle die ze doen hebben goed verstand. Er is wel degelijk gezond verstand van boven, de wijsheid die van boven komt. Daarom moet je niet al te dwaas zijn, om te zeggen: Ik ben maar een gek en ik ben maar dit en ik ben maar dat en ik ben maar zus en maar zo, en jezelf ook zo aan te stellen in het leven en zo dwaas te doen tegenover jezelf, tegenover je naaste, tegenover je vader en je moeder zo dwaas te doen, zo gek te doen.

Nee, zegt hij, wees niet al te dwaas. Het is genoeg als je voor God mag zeggen: Heere, 't verstand laat na de ware grond van het weldoen op te merken, maar wil mijn verstand verlichten met het licht der levenden.

Dat is de weg. Maar niet om je als een gek of een dwaas te gedragen. Want daar klopt helemaal niets van.

Waarom zou je sterven buiten je tijd?

Ja, dat is nu eens even naar de mens gesproken. Dat wil zeggen, bijvoorbeeld: Nou, ik had gedacht dat die man, ja, dat was toch zo'n goeie man. Ja, maar hij heeft zichzelf dood gewerkt. Ooh, dan ben je al te dwaas. Heb je jezelf dood gewerkt? Dan ben je al te dwaas, eigenlijk. Wees niet al te dwaas! Ja maar, dit en dat. Ja.... Hij heeft zich doodgehoereerd. Dat kan ook. En nog veel meer. Doodgereden. doodgedronken. Noem maar op, alles wat daarbij hoort.

Och, zegt hij, doe dat niet. Wees niet al te dwaas.

Ja, dat is een beschamende les, hè. Waarom zou je sterven buiten je tijd?

Ik weet wel, bij God zijn de tijden in Zijn hand. Hij heeft onze bepalingen gemaakt. Maar het gaat er nu eens even om, zoals wij er tegenaan kijken, als mensen. Dan kan je wel zeggen: Ik sterf geen uur voor mijn tijd. Maar als het koud winterweer is, bij wijze van spreken, en je gaat niet fatsoenlijk gekleed op een brommer zitten, dan vraag je om een longontsteking, bij wijze van spreken. En ik kan zeggen: Mijn tijden zijn bepaald. Dat is waar. Maar als wij vandaag allemaal naar de Utrechtse Dom gaan en we springen er allemaal af, dan betwijfel ik of er nog in leven zullen zijn. Dan is het vandaag voor allemaal onze tijd. Maar we sterven b́uiten onze tijd. Al is ook dát in Gods eeuwige raad besloten. Voel je? Het is in Gods eeuwige raad besloten dat wij niet allemaal zo gek zijn om van de Dom af te springen. Begrijp je? Dat doen we gewoon niet, dat zeggen we wel, maar dat is een bespiegeling, dat doen we niet. Voel je dat je er geen misbruik van kunt maken, in die zin - ik weet wel, we deugen geen van allen. Daarom, staat er: Dwazen zijn we, want we helpen zelf nog een handje mee, zegt Luther, om ons eigen leven te bekorten. Daar heeft hij gelijk in. Dat doen we wel. De één eet teveel. De ander rookt teveel. Een derde slaapt teveel. Een ander werkt teveel. Noem maar op. Dat gebeurt allemaal. Daar kunnen we lang of kort over praten, maar dat is de waarheid.

Maar, zegt hij, wees niet al te dwaas. Houd toch de grenzen in het oog. Stel je niet al te gek aan. Waarom zou je sterven buiten je tijd?

PREDIKER 7 : 16 tm 18

Ik beveel de jongemannen, zegt de apostel, dat ze matig zijn. Matig. Nou, en dan moet je zo'n onmatig mens zijn.

Wees niet al te dwaas.

Want die God vreest - daar gaan we mee naar huis, de tijd is al voorbij - het is goed dat jij daaraan vasthoudt, aan deze levensregel, trek uw hand er niet vanaf; want als je de Heere vreest, dan verval je noch in het al te rechtvaardige en noch in het al te goddeloze.

Al zal het weleens de kop opsteken altijd weer in het leven, dan zal er vergeving zijn bij de Heere Jezus Christus van al uw ongerechtigheden.

Maar waar de mens geheel en al ten onder gaat aan zijn al te rechtvaardig en al te wijs zijn, daar wordt hij met al zijn eigen wijsheid verdoemd.

En waar hij al te goddeloos de remmen los werpt, denkende dat hij het Woord nog aan zijn kant zou hebben, daar gaat hij te gronde, hij sterft en hij valt af als een blad.

Dat dat tot lering geweest mag zijn in allerlei dingen van dit leven, opdat wij als schuldige zondaren, vergeving mochten zoeken in het bloed des Lams.

AMEN